

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Spre sciintia!

Cu Nrulu acesta espira abonamentulu pe semestrulu I. Esemplare se vor tipari si acum in numeru mai mare, cu tóte aceste pe cei-ce vor amaná multu tramiterea pretiului pe semestrulu II. nu-i putemu incredintiá inca deacum, a le putea servi si mai tardiu cu numeri completi; de aceea OO. lectori — pentru mai bun'a orientare — se binevoiésca a ne tramite prenumeratiunile inca acum la inceputu.

Pentru a putea implini si promisiunea facuta in Nrulu trecut: d'a inavuti pe viitoriu cuprinsulu fóiei si cu articuli de folosu comunu, avemu de cugetu, ca indata-ce numerulu abonantiloru va cresce la atata, cá se putemu dá fóiei o mai mare intindere: se tiparimu regulatu cate 1 1/2 cóla pe septemana, astu modu, cá suplementulu de 1/2 cóla se contiena articuli de cuprinsu variu, éra insasi fóia de 1 cóla se remana curatu pentru trebile **scolastice**, cá si pan' acum. Necesitatea intinderii acesteia e destulu de invederata in impregiurarile de facia; ea depinde in sa singuru numai dela caldurós'a spriginire din partea on. publicu.

Sibiu, 23. Iunie 1861.

Redactiunea.

Trebi scolarie.

Cu acést'a ocaziune voiu a Ti-scrie ceva si despre trebile nóstre scolarie. Asta e alu 11lea anu, de candu sciintiele in gimnasiulu nostru se propunu dupa nóu'a sistema prescisa in 1849 de ministrulu cultului. Si nu se póte negá, ca in acestu timp s'au formatu si educatu multi teneri bravi in acestu institutu. Inse cu tóte acestea nu se póte afirmá, ca dóra acéstá sistema ar corespunde tuturor cerintieloru si relatiuniloru tempului presentu, si ca dóra n'aru avé si ea partile sale cele slabe. Nu nece decatu! dupa parerea si convingerea mea ea ar' avé de a trece prin nescari reforme si modificatiuni insemnate in privinti'a propunerei unoru obiecte de invetiamentu. Si barbati nostri cei chiamati au datori'a, de a lucrá si ingrigi, cá invetiamentulu se se acomodeze atatu cerintieloru nóstre nationali, catu si cerintieloru pretinse de spiritulu timpului si de viati'a practica.

Spre acestu scopu ar fi fórté de doritu, ba tocma neincungiuratu de lipsa, cá vreo-cativa individi mai capacitati si adapati benesioru in sciintia, se se tramita pe la institutele din afara cele mai renumite si mai bine organizate a unoru state cultivate ale Europei, se

védia cu ochii sei, si se studieze acolo organismulu acelor'a; si ce e corespundietoriu si folositoriu pentru noi cu privire la particulariele nóstre relatiuni si trebuintie, se se adopteze si in gimnasiale nóstre nationali. Caci numai unu organismu bunu si corespundietoriu scopului póte garantá prosperarea invetiamentulu.

Spesele de caletoria a susu numitiloru barbati de scóla, fara de indoiéla, ar' trebui se se dee din pung'a natiunei prin oferte si colecte. Ce e dreptu aceea inca e prea cunoscutu, ca natiunea nóstra e misera, si fara de aceea are d'a contribui l'alte sarcini publice, — cu tóte acestea cu puteri unite totu se póte face atata, si la asemene ocaziune barbati fruntasi si cu stare mai buna, firesce aru contribui mai binisioru spre unu scopu asia de folositoriu.

Natiunea nostra traesce acumu in statu constitutive, doresce si trebue, se inainteze dupa spiritulu si geniulu tempului, ca numai asia 'si póte garantá venitoriulu si esistinti'a sa nationale. Si spre acestu scopu se pottesce se avemu scóle pe catu de bene dotate, dara pe atatu si de bene organizate, va se dica: organizate dupa modelulu celu cultu europénu. Se punemu deci Domniloru miei! cu totii cate o petricica la edificiulu comune alu prosperarei

nóstre spirituali, intelesuali si materiali. Se nu fimu prea egoisti facia cu publiculu; ci — dupa axiom'a cea marinimósa din legile lui Licurgu — se subordinamu interesele private totdeun'a celoru comune.

Cu privire la sistem'a asia numita nóua, dupa care de 11 ani se propusera invetiaturele in gimnasiulu nostru, si in specialu cu privire la unele obiecte asiú avé urmatórea opiniune individuale:

Órele limbei grecesci se se mai impucíneze. Si acest'a n'o dicu de aceea, ca dóra n'asiú fi cu destulu respectu catra aceea limba vechea, culta si frumoasa, nece ca dóra asiú despretiú clasicitatea ei, séu n'asiú cunósce trebuinti'a ei pentru filologi si literati, bá tocma si pentru barbati de alte specialitati; nu nece decatu!

Ci eu acésta a mea opiniune o basezu singuru numai pe indigentiile si lipsele vietiei practice mai in generale. Caci vedemu, ca cei mai multi teneri ai nostri se aplica mai alesu in posturi publice, unde nu pré au nevoia de aceea limba, bá inca in 3—4 ani pana candu studieza drepturile pre la universitati, o uita mai cu totul, si apoi dupa ce pasiescu in posturi nu mai au tempu séu voia, se mai reincépa de nou a continuá studiarea aceleia. De multe ori mai nece unulu din cate o clase gimnasiale, nu se destinéza spre studiulu filologicu, cu tóte, ca si acésta ar fi de doritu celu pucinu pentru cá se avemu profesori gimnasiali deprensi bene in limbele clasice.

Asemenea istori'a naturale s'ar poté strapune numai in gimnasiulu inferióre, de ora-ce si de altumintrelea natur'a copiiloru e mai aplecata, si órecumu curiósa la invetiarea acelei sciintie, d. e. la cunósccerea si descrierea animaliloru, planteloru etc.

Cu modulu acest'a órele subtrase dela sasnumitele obiecte — mai facunduse poté subtrageri si dela alte obiecte, dupa cumu adeca se vá aflá cu scopu — se se dee pentru invetiarea artei oratorie si poetice.

Caci cu parere de reu trebuie se marturisimu, ca sistem'a presenta de invetiamentu, n'a prea luatú in bagare de séma aceste dóne ramuri de sciintie, atatu de momentóse si atatu de necesarie in viatia, in mai multe respecturi. Aceste sciintie frumoase dicu, pentru a caroru desvoltare si perfectionare grecii cei vechi si strabunii nostri Romani pusera atata silintia si grigia.

Cauta dicu se se invetie art'a poesiei; caci poesii'a e aceea sciintia divina, care celebréza si strapune in

memori'a posteritatiei faptele, virtutíle, pasurile si suferintiele natiuniloru si pastréza cu fidelitate suvenirea barbatiloru escelenti si meritati de patri'a si natiunea sa. Poesii'a delectéza anemele si le imple cu spiritu si zelu patrioticu si natiunale; poesii'a e conservatórea si nutritórea suveniriloru strabune, cumu si a sentiului curatu natiunale, infine, ea e escitatóre spre fapte de gloria. Apoi cate talente poetice nu se ingrópa de vii, singuru numai prin nedepindere, negligere si necultivare? care de altmintrea déca se cultivau aducéu mari frupte in folosulu natiunale si literariu. Deci cine se va mai indoí despre necesitatea studiarei acestei arte frumoase?

Asemenea si artea oratoria — aceea arte frumoasa, prin acarei putere electrica strabunii nostri domnéu peste anemele poporului romanu, starnindulu pe acela spre fapte glorióse cumu si spre amórea de patria — numai cu dauna semtita se poté neglige. Oratori'a e aceea arte incantatoria, pentru a carei studiere unu Cicerone si alti romani numerosi frecuentara scólele Atenei celei renumite; ea nu poté se nu fia de lipsa ori-carei natiuni, care mai alesu are norocirea de a gustá unu aeru mai liberu in statu constitutionale.

Oratori'a e de lipsa preotului, spre a poté influentiá cu rezultatu in crescerea si desvoltarea morale a poporului incredintiatu grigei sale; ea e de lipsa mai incolo barbatiloru de statu in luptele parlamentarie; tocma asia e de lipsa si conductoriloru poporului, spre alu poté pe acela conduce pe cai salutarie si fericitorie. Cu unu cuventu: ea e de lipsa in diverse relatiumi sociali; si pentru aceea romanulu, carele abea pasí pe calea regeneratiunei nationali, — are necesitate imperativa, de a o studiá in scólele sale.

Asiú mai amintí infine si studiulu filosofiei, studiulu cunósccerei de noi insíne. In privinti'a acestui studiu éra si fórté de mare importantia, opiniunea mea ar' fi numai aceea, cá se se reactiveze catu mai curendu, si inca pe anulu venitoriu, facultatea filosofica din Blasiu, care pana in 1848 a fostu in viatia. Filosofii'a se se propuna firesce in limb'a materna dupa autorii cei mai buni (unii de curendu esiti in Germani'a), si pana candu vomu poté avé profesori de filosofia anume pregatiti pe la universitati, ar poté se iá asuprasi acésta sarcina de insemnatare veteranii séu fostii mai inainte profesori de filosofia de cari avemu si aci; séu déca aceia din cause cuviintióse n'ar poté luá asuprasi aceea misiune, atunci in casu de lipsa ar poté supliní chiaru si unii barbati de capacitate

cari absolvira facultatea filosofica celu pucinu in liceulu din Blasiu.

Speru, ca fruntasii nostri si barbati de litere se voru ingrigi, cá acésta dorintia, carea crediu, ca va fi imbracisiatu cu tota caldur'a si cu tótu asensulu d'in partea conationaliloru miei, se se realizéza catu mai curendu. Caci e ceva problematicu, cá se faca cineva argumentatiuni si ratiocinii bune, sanetóse si regulate déca i lipsesce cunoscintia logiceí. Adevératu, ca deprinderea inca e o a dóu'a magistra. . . .

Esamenele de trecere decurgu din 10 Juniu cu succesu — dupa impregiurari — multumitoriu.

Numerulu juniloru, cari a frecuentatu in acestu anu 1860/1 gimnasiulu nostru, se póte vedea din urmatórele:

Clasile deosebii	s'a inarcatu-latu cu inceputulu a. sc. 1860/1	s'a aflatu cu finitulu an. sc. 1860/1	Observatiuni
I.	51	50	Precum se vede din acestu conspectu in decursulu anului parasira mai multi insi scól'a; dintre aceia 3 insi murira, 3 insi fura asentati la militia, ér' ceialalti fura costrensi a abdíce de scóla, din cauza, ca n'avura midilocu de a traí; ceea ce se templa la noi cu multi teneri de capacitate eminente.
II.	75	70	
III.	61	58	
IV.	58	52	
V.	70	64	
VI.	41	38	
VII.	40	40	
VIII.	25	25	
Sum'a totala	421	397	

La examenulu de maturitate s'au insemnatu 24 insi, acela se va tiené in dílele d'antaniu e lunei lui Juliu.

Blasiu, in 21. Juniu 1861.

J. V. RUSU,
profesoru gimnasiale.

Istori'a pedagogiceí.

(Urmare din Nr. 22.)

Teodoricu cá fautoriulu alu sciintieloru, a tienutu prelunga sene éراسi totu ómeni amatori de sciintie si invetiati. Asiá pe:

Casiodoru, nascutu cam pela an. 460 la Scilaceu in Calabri'a. Elu de prim'a imbracá oficia de statu sub Odoacru si Teodoricu. Dar' acele timpuri caotice lu desgustara de viéti'a de statu, si-lu facura se se retraga la an. 539 in monasteriulu Vivariu, ce lu fundase insusi. Aici se apucá de studiulu teologicu, si fundá celu de antaiu institutu teologicu in apusu, dupa norm'a celoru retorice si filosofice. Elu mori in an.

577. — Din scrierile lui scolastice numai pucine s'au stracuratu pana la noi. Din istori'a gotica scrisa de elu avemu numa extractulu din Iornande.

Elu impartí cele siepte arti liberali in dóue cursuri. Celu de prim'a numitu Triviu, cuprinsa gramatic'a, retoric'a si dialectic'a. Alu doile Cuadriviu cu aritmetic'a, geometri'a, music'a si astronomi'a.

Boetiu (nasc. 470) senatoriu cu mare influentia sub Teodoricu. Elu se ocupá cu sciintie matematice, si prelunga aceea traduse multe scrieri de ale lui Aristotele. Elu erá paganu, dar' totu se ocupá si cu dogmele religiunei crestine: si asiá elu se facú inteimeiatoriulu scolasticeí (asiá se numiá atunci dogmatic'a filosofica). Elu, acusatulu pre nedreptulu cu crim'a de maiestate, fú condamnatu in 524 séu 526.

Casiodoru erá mai universale si tractá sciintiele in modu mai sistematicu; ér' Boetiu mai speciale, si tractá mai pe amenuntulu cate unu ramu de sciintia. Afara de acestia eppulu dela Sevilla, Isidoru, inca scrise o enciclopedia.

Pana la Carolu celu mare, domnitoriloru nu le prépasá de avantarea instructiunei. Timpulu erá cam de asiá; ei avéu de a face mai multu cu arm'a. Spiritulu timpului erá martiale.

Carolu precumu in sciintia de statu escelá preste contemporanii lui, asiá numai pucinu se destinsa si in avantarea instructiunei. — Scopulu lui erá cultivarea poporului. Dreptu aceea si redicá scóle pentru elu, si luá mesuri aspre pentru frecuentarea loru.

Scopulu lui a fostu maretiu, in sa cu neputintia de a se esecutá pe timpulu seu; ce nece s'a facutu pana cu seculii mai tardiu prin altii.

Elu a sentítu greutatea, si inca cu atatu mai tare, cu catu i lipsiau ómenii apti, cari se-i stea intru ajutoriu; si fú nevoitu se-si caute si se-si aduca atari barbati din tieri straine. Asiá aduse pe anglo-sasulu Alcuinu. Acesta fú, asiá dicundu, magistrulu Franciei, si factoriulu grincipale la academi'a redicata de Carolu. Peste pucinu Alcuinu éra fú rechiámatu in patria, unde se si reintórse. Dar' desgustatu de turburarile ce sfasiau Angli'a, ér' se întórce in Franci'a, si-si petrecú restulu vietii la Tours in monasteriulu s. Martinu. Elu organisá scól'a de acolo dupa norm'a celei din Yorku; muri in diminéti'a de rosalia in 17. Maiu 804. Elu lasá unu numeru insemnatu de scrieri teologice si pedagogice. Afara de Alcuinu mai avú Carolu de ajutoriu si pe longobardulu Warnefridu.

Carolu mandá, cá preotii se deprinda tenerimea in

cetire, cantare, gramatica si scriere. Deunde rezultara scólele parochiali; pe lenga cari se mai aflau si altele mai inalte: scóle monasteriali, in cari se invetiá triviulu. Pela academia se invetiá si cuadriviulu, si alte sciintie necesarie pentru preoti; atari scóle se numiau scóle *ad plenum*. Acésta impartire s'a sustienutu in totu evulu mediu, bá mai pana in dílele nóstre.

Carolu a adusu cantareti din Itali'a; s'a nevoitu multu pentru copiarea si procurarea de carti; de cari totusi in totu decursulu gubernarei sale n'a potutu procurá mai multe de cinci-dieci.

Scóle renumite afara de cele mai susu memorate dela Fulda si St. Gallenu, mai erau la Tours, Lyonu, Trieru, Fontenay, Fleury, Laon, Parisu, Chartres, Abray, Corbie, Mainz, Lorsch s. a.

Pedagogu mai renumitu pe acestu tempu fù Rabanu Mauru nascutu in Mogunti'a. Elu invetiá in monasteriulu benedictiniloru dela Fulda si Tours. Elu introduce in Germani'a studiulu limbei grecesci, si cá archiepiscopu in Mogunti'a mandá de repetíte ori se numai predice preotínea latinesce, ci in limb'a poporului. — Elu compuse unu dictionariu latinu-germanu pentru biblia.

Instructiunea pana catra an. 1150 erá strinsu elesiastica. Dara intre instructiunea bisericeii occidentali si orientali séu grecesci erá aceea destingere, ca preotínea orientale formá o casta destinta ereditaria si numai ei i erá deschisa calea spre sciintie, pe candu in apusu poté se invetie ori-care. In scólele grecesci erá limb'a materna séu mai bine scriptur'a erá in limb'a materna, si asiá erá eschisa tóta alla sciintia profana; pecandu in apusu din contra numai prin sciintia profana poté se ajunga la ceva precepere a scripturei, carea se folosiá in limb'a latina.

Scólele incepu mereu a se inaltá la rangulu de gimnasie si universitati. Teologii adópta filosofi'a platonica séu aristotelica, cá se-si póta statorí o sistema, si documentá dogmele loru. — Ér' educatiunea decade si se restrange numai in senulu familieii. Numai calugarii avéu o educatiune mai strinsa. — Dar' ardórea loru pentru sciintie, se recesce si devinu totu mai lasi si asiá scólele monasteriali inca decadu. Numai in pucine monasteria se mai sustiene o viétia mai activa, care suplenéu loculu academiiloru nóstre de adi pr. la Hildesheim, Fulda, St. Gallenu, Hersfeld, Bamberg, Magdeburgu s. a.

Chrodegangu eppulu dela Metiu ordiná, cá preotii bisericeiloru cathedrali cá canonici se locuésca in comune

dupa modulu si regulele monachali si se se ocupe cu sciintie si instructiune. Dar' nece acésta n'a mersu departe, caci canonicii, buna óra cá si astadi, dedati a traí mai comodi, mai pe'usioru, 'si mancau plat'a (prae-benda) afara de catedrale. si asiá numai in pucine locuri se aflau scóle mai bunisióre, unde adeca eppulu erá nnu omu zelosu pentru sciintie si scóle, unu amatoriu de progresu; — prin cari scóle dupa recomandarea lui Rabanu se propunéu: Virgiliu, Omeru, Salustiu, Statiu, Terentiu, Cicerone, Seneca s. a. Pe lenga tóte astea instructiunea erá pecatu se póte de simplá.

Prin diversele scóle memorate, pana aicea in cele mai multe se propunea din tóte sciintiele cate ceva. Dar' din matematica mai nimica, ér' din sciintiele naturala nece o iota. Aceste sciintie pe atunci in Europ'a le cultivá singuru arabii in Spani'a. — Cordova avea 80 scóle publice, in cari alergau teneri din tóte partile Europei. Aici studiá si Gerbertu, carele introduce in scóle cifrele arabice.

(Vá urmá.)

Originea alfabetului.

(Urmare.)

3. Figuratiunea. Cu multu mai minunata ni se pare figuratiunea literelor. Se incepemu cu cele unciale. De ce sémena A unei frontitie de casa, C unei seceri de luna ce se totu mai micesce, O unui ou de pasere? De amu remanea la aceste asemenari batetóre la ochi si am deduce din transele ipotese si presupuneri, am esí la unu resultatu fórtu falsu. Insa cu atata devine enigm'a mai interesanta. Cum si prin ce midilóce potú omulu se faca vidivere sunetele cele audivere si se le fiseze?

Admiramu tipografi'a, ne uimimu de iutínea cu care comunica telegrafi'a ideile; totusi ambe dóue suntu numai continuari a inventiunei literelor. De órece sculptur'a timbrului erá aflata, ide'a tipografiei nu jacea departe, si erá cu multu mai usioru se multiplice cineva figurele cele deja desemnate, decatu se aléga semne vidivere, cari se infaciesieze sunete audivere.

Punemu, ca cineva avea se desemne sonurile vorbirei! Dar' ce? Pusetiunea limbei, ce se póte fórtu greu destinge? Da, déca ar fi sunete musicale, acestea mai au ceva, ce corespunde lucrurilor vidivere; fiindca se distingu dupa susime si josime. N'ar fi avutu cineva

se face alta, decet se prelungesca treptele scarei sonale se insemneze sonurile in susu séu in josu prin capete mici si iutimea se o notifice prin betsióre séu aripióre, — si éta scriptur'a prin note ar fi fostu gata. Totusi pana la aflarea notelor in seculu 11 d. C. s'au servitu ómenii cu litere si cu acente complicate. De se mai afla ceva ce se semene scripturei prin note, remane la indoiala pana atunci, pana se voru cercetá scripturile altoru popora culte. Liniile cele incolacite si asiediate dea lungulu in josu ale Chinesiloru ni se paru nisce simbole vechi, totusi relatiunea loru facia cu sensulu inca nu s'a deslucitu.

Ceace se atinge de scrisóra in forma de icu (Keilschrift) (mai bine scriptura in forma de sagéta, de órece triunghiurile loru cele ascutite si grupate suntu verfuri de sageti) abia s'au descifratu monumentele persice si asirice, si cele din urma inca nu cu siguritate; insa principiale, dupa cari s'au insemnatu sonurile, inca nu s'au aflatu. Numai descurgerea ieroglifeloru egiptene a ajunsu asia de departe, ca se castigá óresi-care informatiune despre semnele feniciene.

4. Numerúlu. Numerulu litereloru inca nu s'a deslucitu; dupa diferitele grupatiuni de alfabet este in catuva variu. Germanii au I si J, V si W si peste totu asiadara 26 litere; poporale romanice, cari intre cele dóue din urma n'au facutu nici odata destingere, éra intre cele dóue din nainte numai decatuva timpu incóce, s'au marginitu la 24.

Se presupunemu, ca suntu atatea semne cate si sunete. In unele locuri s'ar poté duce in deplinire acestu principu, in genere insa nu se poté aplicá la numerulu sonuriloru. In scriptura s'au facutu multe compusetiuni si contractiuni, care nu erau de lipsa, in multe locuri s'au crutiatu semne, unde nu suntu de ajunsu; si fiindca germanii la scriere se orientezu dupa origine in cate unu locu, éra poporale romanice mai peste totu locul si nu dupa expresiune, de aceea se escara multe neregularitati intre sonuri si scriptura. Deca principiulu „cate sonuri atatea semne“ ar fi se aiba valóre, atunci ar trebui se se exprime fiacare litera numai intr'unu modu, fiacare cuventu ar trebui se se scrie numai cu atatea semne, cate se audu. Germanii insa scriu pe ch cu dóue, pe sch cu trei litere, care dau numai unu sonu; in cuventulu germanu „Fisch“ se audu trei sonuri si se scriu 5 semne; in frances'a este lucrulu si mai batetoriu la ochi, p. e. d o i g t s. — In beben, gegen b si g suna

la inceputu cu totulu altumintrelea decatu in midilocu. In cuvintele Lesen, Esel E suna mai in 4 moduri, desi in legatura cu acelesi consonante. In scurtu deca tóte tonurile diferite si dintre cele compuse numai cele mai usate 'si ar avea semnele seale proprii, atunci numerulu sonuriloru ar trebui se fia cu multu mai mare decatu 30. Deci de ce suntu numai vre-o 20? Trebuie se presupunemu dar', ca asia se va fi croitu lurulu dela inceputu, asia s'a intaritu prin usantia.

5. Sírulu. Se va vedé, ca si sírulu litereloru s'a statoritu prin puterea datinei traditionale. Ordinea loru, ce ne cade asia usióra si de tóte dilele nu este asia de neinsemnata, dupa cum ni se pare. Acésta ordine constanta marésce inca folósele intregului. Se cugete cineva numai la invetiarea litereloru straine, la lesicóne limbistice si de conversatiune, la ordinarea marfeloru dupa litere, a persóneloru in viatia de tóte dilele; bá acésta ordine constanta desléga si unele intrebari delicate in societatea omenésca, deórece fiacare se supune ordinii de litere, candu e vorb'a de rang. Acésta ordine o pretluimu inca odata asia de tare de 'i vomu considerá vechimea, deórece in cursu de 3 mii de ani, cu pucine abateri esplicabile a remasu aceiasi. Acésta se poté conchide din usanti'a cea vechia a greciloru de a insemná numerii cu litere; acésta numerisare tiene dela 1—300 ordinea litereloru feniciene si evreice. O multime de poesii si colectiuni de sentintie se afla in limb'a ebreica, a caroru parti urmezu una dupa alta in ordine alfabetica; asia in 4 capete din elegii in mai multi psalmi s. a. Trebuie ca ordinea suneteloru s'a staveritu totodata cu literele. Luandu in consideratiune acésta ordine in limb'a latina si germana nu ni se pré lamurescu cause, cari ar fi motivatu-o. Putemu insa conchide, ca invetiatorii n'au lucratu fara meditare de órece pe fundamentalulu A 'lu au pusu in frunte — éra pe L, M, N, totu sunete trase, le pusera unulu dupa altulu.

De ce midilóce se voru sierbí scrutatorii, pentru cá se deslege atatea enigme?

- De 1. 3 feluri de esperientie din viatia,
2. 3 feluri de testimonia istorice,
3. de 3 feluri de monumente scripturistice.

1. Pentru cá se avemu celu pucínu o presimtire despre numerulu litereloru se ne aducemu aminte, ca multi ómeni computandu numai din capu, numera pe degete. Si caletorii voru scí, ca strainii voidu, se 'si exprime voi'a in privinti'a numerului, aratu pe degete;

ba tóta sistem'a decimala este basata pe cele 10 degete, asia ca aceste membre nestimate nunumai ne efeptuescu lucrurile cele mai maestróse, dar' spriginescu si meditatiunea nóstra. De ne vomu aduce aminte ca alfabetulu in genere cu pucínu numera mai multu de 20 de litere, suntemu aplecati a crede, (celu vechiu numerá 22) ca numerulu alfabetului si alu degeteloru sta in oresicare legamentu. Si inca cu atatu mai multu

2. caci vine a se mai adaoge esperinti'a, ce ne arata, ca degetele le mai intrebuintiamu si candu instruamú séu istorisimu.

Voindu se intiparimu copiiloru in minte sententióre si istorióre scurte li le numeramu pe degete. Voindu se aflamu ca cate dile are o luna, fiacare numeramu pe degete. Acésta jurstare la cea d'anteiu vedere se pare unu bagatelu, spre supriuderea nóstra in sa vomu vedea ca legislatorii, invetiatorii poporului si istoricii cei vechi intrebuintiau asemenea midilóce, pentru cá se tiena minte sentintiele ponderóse. Óre cei d'anteiu inventatori ai litereloru se nu fi intrebuintiatu si ei asemenea midilóce?

3. O alta esperientia inca ne da cateva desluciri despre numele si form'a litereloru. In Abcd-arele sistemisate dupa metód'a vechia, de a silabizá, se aflau pe lenga literele cele mari, figuri diferite, cari semnificau obiecte, a caroru nume totdeuna incepú cu liter'a lenga care e pusa, asia p. e. la liter'a A sta aluna, albina etc., la B unu bou, burete etc., de desubtu se aflau sentintie frumóse in versuri relative la obiectele ce se aflau figurate lenga liter'a respectiva. Pentru ce éra acésta? Pentru ca copilulu vediendu figur'a albinei, a boulu se 'si intiparésca mai usioru form'a si sunetulu lui A, B si prin inceputulu numelui obiectului depinsu se 'si aduca aminte de sunetu.

Tipurile se alaturau dara lenga litere, caci aceste erau acuma aflate. Dar' óre atunci candu inca nu erau litere? Nu se putéu pune chiaru in locul litereloru tipuri, acaroru nume cu inceputulu loru aducéu aminte de sunetulu respectivu, cá astufeliu se se scria cu figuri, acaroru nume prin sunetulu iniciativu se representeze sunetulu cerutu? Firesce depingerea boulu, albinei etc. ar fi datu prémultu de lucru, dar' mai potrivite erau d. e. marulu (la M), spad'a (la S.) etc., dintre cari cea din urma s'a si aflatu intre ierogliffe.

(Vá urmá.)

Instructiuni pentru inspectorii generali, inspectorii de judetie, subinspectorii de plasi si plaiuri si pentru invetiatorii comunali (in Romani'a).

(Capetu.)

TITULULU IV.

Instructiuni relative la scólele comuneloru satesci si la invetiatorii acestoru scóle.

CAPU I.

Despre timpul si obiectele de invetiatura si despre metodu in scólele comunale.

Art. 1. Invetiatur'a in scólele comuneloru satesci se vá urmá de aici inainte si iérn'a si var'a.

Art. 2. In 15. Octombre tóte scólele comunale voru fi deschise.

Art. 3. Órele de scóla voru fi dela Octombre paná la finitulu lui Marte, diminéti'a dela 8 pana la 11, dupa amédu dela 2 pana la 4; in lun'a Aprile diminéti'a dela 6 pan la 8, ér' in lunile Maiu si Juniu diminéti'a dela 5 pana la 7.

Art. 4. Dilele de vacantia sunt:

- a) Cele 12 serbatori imperatesci.
- b) Urmatórele 7 serbatori: st. Joanu botezatoriulu in 7 Ianuariu, ss. Ierarchi Vasilie, Joanu si Grigorie in 30 Ianuariu, s. Georgie in 23. Aprile, ss. Constantinu si Elena in 21. Maiu, s. Dimitrie in 26. Octombre, ss. archangeli Michailu si Gavrilu in 8. Noembrie si s. Nicolae in 6. Decembre.
- c) Tóte duminecele.
- d) La Craciunu 4 dile: dió'a de ajunu, antei'a, a dóu'a si a trei'a di de Craciunu.
- e) La Pasci dóte septemane: septeman'a patimiloru si septeman'a luminata.
- f) La Rusale 4 dile: Sambat'a Rusaleloru, dió'a anteia, a dóu'a si a trei'a de Rusale.
- g) Vacanti'a cea mare in Juliu, Augustu, Septembre si cele d'anteiu 15 dile din Octombre.

Art 5. Obiectele de invetiatura sunt: cele prescise in program'a eforiei pentru cele 3 clase primarie, in sa in scólele comunale se voru distribu in patru despartiri dupa banci, in modulu urmatoriu:

Despartirea I.

- a) Cunóscerea litereloru, silabirea, citirea dupa table, formarea litereloru dupa modelu.
- b) Scrierea numeriloru si calcularea din memoria asupra celoru 4 operatiuni cu numeri intregi.
- c) Recitarea de rugatiuni.

Despartirea I.

- a) Lectura si scriere caligrafica dupa modelu si dictando.
- b) Elemente de Catechismu partea I. si II.
- c) Cele patru operatiuni aritmetice cu numeri intregi.
- d) Distingerea partiloru cuventului, si mai cu séma declinationile si conjugatiunile in modulu celu mai practicu.
- e) Din geografia: divisiunea pamentului in continenti si oceane pe charta fara testu.

Despartirea III.

- a) Lectura cu intielegere din cartea prescrisa cuprindietória de cunoscintie usuale;
- b) Elemente de Catechismu partea III.;
- c) Cele patru operatiuni aritmetice cu numeri compleși;
- d) Esercitie practice asupra etimologiei limbei prin scriere dictando spre a distinge cuvintele intre sine.
- e) Din geografia Principatelorú-Unite: impartirea lorú in judetie, orásiele, riurile, lacurile, muntii lorú; numirea tieriloru vecine.

Despartirea IV.

- a) Lectur'a din cartea cuprindietória de cunoscintie usuale relative la economi'a de campu si casa;
- b) Istori'a sacra si prescurtare din istori'a principatelorú romane;
- c) Etimologi'a limbei din gramatica si esercitie de compuneri mici, precumu contracte, adevierintie scl.
- d) Din aritmetica: fractiuni ordinarie, regul'a de trei;
- e) Din geografia: impartirea politica a Europei, numai pe charta;
- f) Cunoscintie practice despre mesurarea pogónelorú si cotitulu vaselorú.

Art. 6. La invetiamentulu obiectelorú in despartirea I. se va aplicá metodulu lancastricu séu mutaale, in banci si la semicercuri; la invetiamentulu obiectelorú in celelalte despartiri se va aplicá metodulu simultanu prin invetiatorii scólei cu ajutoriulu monitoriloru.

Art. 7. Spre a aplicá metodulu lancastricu, nu e de lipsa a avé semicercuri radicate dela pamentu, ci se potú face cu colóre négra semicercuri josu la pariete pe pamentu seu pe scandurile poditurei, si scolarii vorú stá cu midiloculu piciorului pe lini'a de semicercu.

CAPU II.

Despre admisiunea in scóla.

Art. 8. In scólele comunale se vorú admite de aici inainte nu numai baiati, ci si fete.

Art. 9. Pentru fete se vorú asiedia bancile cate vorú fi de lipsa, la o parte a salei, separate de bancile baiatiloru.

Art. 10. Etatea in care se potú primi prunci in scóla e pentru baiati dela 7 pana la 12 ani, ér' pentru fete dela 6 pana la 11 ani.

Art. 11. Fetele vorú fi admise a urmá in scóla numai pana ce implinescu etatea de 12 ani; implinindu 12 ani vorú esi din scóla; ér' baiatii vorú puté continua invetiatur'a pana la etatea de 14 ani.

Art. 12. Baiatii sunt obligati a trece cate 4 despartirile; fetele sunt obligate a trece numai despartirile I., II. si III.

Art. 13. Baiatii, cari au trecutu cele 4 despartiri, de vorú voi, potú a urmá si mai incolo in scóla pana la etatea de 14 ani, fiindu atunci datori a dá invetiatorului ajutoriu la instructiunea baiatiloru; asemenea si fetele cari au trecutu cele 3 despartiri, potú a urmá mai incolo in scóla pana vorú implini etatea de 12 ani, vorú fi insa si ele datorie a ajutá pe invetiatoru la instructiunea fetelorú.

Art. 14. Toti satenii, cari au prunci in etatea de scóla, adeca baiati dela 7 pana la 12 ani, si fete dela 6 pana la 11 ani, sunt datori a-i dá la scóla.

Art. 15. Baiatii si fetele cari se vorú vedé ca au vre-o bóla lipicioasa, nu se vorú suferi in scóla pana ce nu se vorú vindecá.

CAPU III.

Detorie privitoare la religione.

Art. 16. In fiecare scóla comunale se va aflá o icóna a Mantuitorului si alt'a a Macei domnului.

Art. 17. Diminéti'a, indata ce scolarii si scolaritiele se asiedia in banci, mai nainte de a se incepe invetiatur'a, se vorú dice urmatóarele rugatiunei: Tatulu nostru, imperate cerescu si nascátóre de Ddiu; ér' la esfrea din scóla simbolulu credintiei.

Art. 18. Dupa amédiu, nainte de inceperea invetiaturei, se vorú dice totu acele rugatiuni cari s'au dísu si diminéti'a, ér' sér'a la esfrea din scóla se vorú dice rogatiunile de séra din manualulu de rogatiuni partea II.

Art. 19. La inceputu aceste rogatiuni se vorú dice ori se vorú ceti din carte de catra invetiatoriu, si toti scolarii si scolaritiele vorú respunde acelesi vorbe cu vóce rara si chiara. Candu dupa trecere de óre-care timpu scolarii vorú scéi aceste rugatiuni pe din afara, invetiatoriu va pune in fiecare di pe cate unu scolaru pe rondu cá se le recite si ceilalti scolari

se repetedie acelesi vorbe cumu s'a disu mai susu. — Sub timpulu recitarei rugatiuniloru voru stá toti in picióre.

Art. 20. Se va pune scolariloru si scolaritiloru indatorire cá si acasa, diminéti'a dupa sculare si spelare, si sér'a nainte de culcare se-si faca inchinatiunea crestinésca.

Art. 21. Sambat'a si in ajunulu serbatoriloru, cari sunt díle de vacantia, dup' amédiu, invetiatorulu va celi in scóla apostolulu si evangeli'a dílei urmatorie, esplicandu scolariloru ceea ce nu voru intielege.

Art. 22. In tóte duminicele si serbatorile, in cari e vacantia de scóla, invetiatorulu e obligatu a merge la biserica cu toti scolarii si scolaritiele.

Art. 23. Toti scolarii si scolaritiele se voru marturisí si se voru cuminecá la Craciunu si la Pasci.

CAPU IV.

Detorie privitórie la ordine, curatia si buna cuviintia.

Art. 24. Scolarii si scolaritiele sunt obligati a veni regulatu la scóla in tóte dílele la timpulu determinatu, a se supune ordinei prescrise si a stá sub ascultarea invetiatoriului.

Art. 25. Scolarii si scolaritiele se fia spelati si pieptenati, imbracamintea loru curata si bine asediata pe trupu, cartile si scriptele loru asemenea curate si nemanjite.

Art. 26. Fapte si vorbe necuviintióse, superatórie ori vatematórie simtiului de onóre si moralitateri sunt cu totulu oprite, din contra scolarii si scolaritiele se voru deprinde a se intimpiná unii pe alții cá frati si surori, a fi cu respectu si supunere catra parintii ori ingrigitorii loru, si catra tóte dregatoriile, precumu si a dá betranetieloru veneratiunea ce se cuvine.

CAPU V.

Midilócele disciplinarie.

Art. 27. Pentru nesilinti'a la invetiatura, pentru lipsiri nejustificate, pentru rele purtari si abatere din datoriile prescrise, scolarii si scolaritiele se voru pedepsí cu urmatóriele grade de pedepse:

- Se voru mustrá de catra invetiatoriu cu cuvinte, prin care se se aduca in stare de a-si cunósce abaterea din detorie.
- Nefolosindu mustrarea verbale, se voru scóte din banci si se voru pune se stea in picióre la o parte a scólei in vederea tuturoru, in sa cu cartea in mana.
- Se voru oprí la amédiu in scóla, unde voru fi datori a invetiá ceea ce le va impune invetiatoriulu.

Art. 28. Batai'a si preste totu pedepsele trupesci, precumu si orice pedépsa ce aru puté vatemá

simtiulu de deminitate si de buna cuviintia, sunt cu totulu oprite.

CAPU VI.

Obligatiunile invetiatoriloru.

Art. 29. Dispositiunile cuprinse in acesti 28 articuli de mai susu (in capitulii I, II, III, IV, si V.) sunt totu atate indetoriri pentru invetiatorii comunali. Ei sunt obligati a se conformá intru tóte cu aceste dispositiuni si ale pune in lucrare intocmai.

Art. 30. Cá invetiatori ai comuneloru satesci, ei se nu pérda din vedere, ca sunt datori a dá insii atatu tinerimei catu si celorlalti consateni esemplu de evlavie si veneratiune catra cele religióse si bisericesci, de moralitate si buna purtare, de esactitate intru indeplinirea functiunei loru, de ordine, regularitate si curati'a, de buna cuviintia si de respectu si supunere catra legi si autoritatiile gubernului.

Art. 31. Ne'mplinirea datoriiloru din partea invetiatoriloru, ori abaterea loru la purtari si fapte necuviintióse ori scandalóse voru trage dupa sine pedépsa, precumu oprirea lefei, si in cele din urma departarea din postu.

Art. 32. Calificarea invetiatoriloru, adica cunosciintiele ce se ceru dela densii spre a puté fi invetiatori, precumu si indatoririle loru in privinti'a acésta, sunt desvoltate in instructiunile din titulu II. pentru inspectoru art. 3—16.

Art. 33. Invetiatoriulu, ce a primitu odata cartea de autorisatiune definitiva, va fi neschimbatu din postulu seu, afara numai din casurile prevedute mai susu in art. 31; in sa si atunci purtarea invetiatoriului va fi cercetata si esaminata cu nepartinire si departarea din postu se va pronuntiá numai dupa ce efori'a instructiunei publice se va convinge, ca nu e midilocu de indreptare.

Art. 34. Invetiatoriulu care voesce a se trage de buna voia din postulu seu, nu póte fi opritu de catra nimine. — In sa cá scól'a se nu suferé vre o intrerumpere in cursulu invetiaturei, voru serví in privinti'a acésta de regula urmatóriele dispositiuni:

- Nici unu invetiatoriu nu va puté incetá din functiunea sea in lunile in cari sunt deschise scólele satesci.
- Invetiatoriulu care voesce a se retrage din postu, va fi datoriu a insciintiá prin subinspectorulu pe inspectorulu judetului cu siése luni mai nainte, cá comuna se aiba timpu de a gasí altu invetiatoriu calificatu, séu care se se póta prepará in aceste 6 luni.
- Pana la espirarea acestoru siése luni unu asemenea invetiatoriu va continuá functiunea sa, si-si va primí si salariulu.

d) In casu candu séu invetiatoriulu séu comunea va gasi numai de catu, séu mai curendu in cursulu celoru siése luni, unu individu calificatu, care se póta intrá indata in functiune, dimisiunea invetiatoriulu va fi primita din acelu minutu si salariulu seu va incetá deodata.

Art. 35. Fiacare invetiatoriu e datoriu a avé unu catalogu, in care se fia inscristi toti scolarii si scolarietile cu dat'a intrarei in scóla, cu insemnarea de loculu nascerei, de religiune, etate, conditiunea parintiloru si de altuitu séu versatu.

In acestu catalogu se va trece la finitulu fia-carei luni numerulu lipsiriloru, gradulu invetiaturei si purtarea fiacarui scolariu ori scolarietie. — De 2 ori pe anu in Februariu si Juniu invetiatoriulu va dá inspectoriuulu unu extractu din acestu catalogu.

Modelulu catalogului si alu extractului se va dá invetiatoriloru de catra eforia prin inspectoriuulu judetiului.

Art. 36. Afara de acestu catalogu invetiatorii voru avé totdeuna o lista, in care voru trece pe toti baiatii si fetele din satu cati si cate se afla in etate obligatória de a urmá la scóla, adeca baiatii dela 7 pana la 12, fetele dela 6 pana la 11 ani, si pre care lista o voru prenoi in fiacare anu, spre a fi in stare a dá ori candu li s'a cere de vre-o autoritate sciintia esacta despre starea efectiva a acestei clase de tinerime. — Totu dup'acésta lista voru starui invetiatorii la parinti cá se-si dea pe prunci la scóla.

Directoriuulu I. MAIORESCU.

ISTORIA TRANSILVANIEI.

(Prenumeratiune.)

Motto: Nam ceterae neque temporum sunt, neque aetatum omnium, neque locorum: haec studia adulescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solacium praebent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.

Cicero pro Archia poeta Cap. 7. §. 16.

Strabunii nostri si antesignanii natiunei si literaturai nóstre G. S., P. M., S. Cl., etc. — carii victuira pana la inceputulu seculului presentu — fura acei luceferi rari pe orisonulu natiunei romane, carii patrushi pana la anima de sórtea cea aduncu scapatata si starea apusa a dulcei sale natiuni, in carea aceea se aruncase prin marginitulu spiritulu alu timpului, prin injuriósele masime domnitórie si egoismulu ruginitu alu ómeniloru, — intre greutati mai nesuperabile, intre lupte grele si persecutiuni, cu unu caracteru tare, o resemnatiune esemplaria si patientia de feru, parte prin puterea cuventului,

Adaosu la „Amiculu scólei Nr. 25. 1861.“

parte prin scrisori plene de spiritu nationale, se nevoira a sterni pe conationalii sei din adunculu somnu si letargia spirituale, in carea aceia cadusera prin servilismulu indelungatu si mesurile cele asupritórie si nadusitórie, si ai aduce la o viatia nóua, la o viatia reinprospatata, la o viatia nationale, la o regeneratiune a animei, a spiritului si a sentiementelor.

Cu tóte acestea nu se póte negá, bá cu dorere trebue se marturisimu, ca acei antesignanii ai natiunei nóstre, — la acaroru umbre astadi fiacare suflare romana cu respectu aduncu se inchina — au fostu reu intielesi si neconsiderati nunumai de straini, ci tocma de unii conationalii ai sei. Inse de acésta n'avemu de ane mirare; reformatorii, regeneratorii, barbati cei mari ai natiuniloru mai in totu timpulu au fostu despretiinti, neconsiderati, bá espusi persecutiuniloru si de multe-ori periculeloru amenintatiorie de viatia. Marturia despre acestu adevéru ne e istoria templariloru omenesci din tóte timpurile si seculii. Militiade, liberatoriulu Greciloru de jugulu amenintatiorie alu Persiloru, triumfatoriulu celu gloriosu dela Marathon, ce multumita au seceratu dela conationalii sei pentru meritele si talentele sale eclatante? nimica alta decatu inchisiória, in carea siau si incheiatu cursulu vietiei intre dorerele unoru friguri urmate din plesurele capetate in bataia pentru patria. Asemenea trista sórte avú si Temistocle triumfatoriulu dela Salamis, éra si unu barbatu de statu mare si eroulu Atenieniloru. Elu intocma — cá si nemoritoriulu nostru eppu Cleinu — n'avú nece aceea consolatiune in órele mortiei sale, cá celu pucnu cenusa lui se pauzeze in pamentulu amatei sale patrie; elu mori pe pamentu strainu cá esilatu si cenusa lui se straporlá numai mai tardiu in Atena cea ingrata, carea mai tardiu — caindu-se de fapt'a ingratiudinei sale — lu onóra cu statue pompóse. Ce se mai dicu despre Aristide? carele fú esilatu tocma de acei conationalii ai sei, pentru acaroru gloria si prosperare — si sacrificase tóta esistentia vietiei sale. Si ce remunerare avú pentru rarulu seu devotamentu spre benele patriei si a natiunei sale, cumu si pentru amórea sa de dreptate cea esemplaria, de-unde i-se si dede numele de „justu“? nimica alta de catu esiliu in puterea ostracismului, ne'mputanduisse alta vina, de catu ca poporulu celui usioru ateniianu nu-i suna prébine la orechi, cá se totu audia pe Aristide numindulu ómenii justu (dreptu). Atari esemple numeróse a-si poté aduce din istoria tuturoru natiuniloru lumei si care au esistatu, si care esistu pana adi.

Cam adeseori asta e sórtea barbatiloru mari. De

multeori ómenii prezentului, orbiti de patime, de pre-
judecie, ori din rivalitate, interese séu din raterire se
arata ingrati si despretiutori de binefacatorii si lumi-
natorii sei, pana -su in viatia. Numai istori'a si poste-
ritatea desinteresata, e in stare a judecá fara de patima
faptele barbatilor mari dupa meritulu si insemnatarea lor.

Antesignanii natiunei nóstre, candu cu cateva die-
ceniuri inainte de ast'a predicá cuventulu reinvierei na-
tiunei sale, din amortirea de seculi, aflara pucinu echo
in ónimele conationalilor sei, bá inca in locu de a fi
imbraciosiati cu caldura cá nescari atleti rari ai natiunei,
de unii fura neconsiderati, despretiuiti, bá tocma trac-
tati cá nescari profeti mentiuosi. Cu tóte ácestea nu
desperara; ei prevediura ca sementi'a lor nu va fi fara
de fructu, la timpul seu. Ei prevediura ca vá sosi
timpulu, candu cuventele lor se voru incununá cu lauri
de invingere. Unulu dintre acei antesignani ai nostri
anume: G. S., petrunsu fiindu de acésta prevedere si
indigitandu la productulu geniului seu, celu de ne-
pretiutu interesu pentru romani, esclamá in claritatea
si abudanti'a animei sale, áceste cuvinte: „*hic est Jetus
meus, in quo ego post mortem glorificabor.*“

Si intru adevéru acei barbati fura inainte mergu-
torii natiunei nóstre. Ei ne invetiara a cunósce cine
au fostu strabunii nostri, cine suntemu noi, si prin ce
faze si catastrofe amu devenitu la starea in care ne
aflamu. Ne propusera si oglindara virtutile strabunilor
nostri, virtutile lor in campulu sciintieloru, a politiceii
de statu, a artei militare si amórei celei esemplarie de
patria. Prin urmare, ei ne desceptara mai anteu din
somnia mortiei nationali, si ei ne fecera mai anteu
cunoscuti cu istori'a natiunei nóstre. Ei se întórsera
din Rom'a, mam'a nostra, la vetrele patriei, insuffeliti
de spiritulu fapteloru marétié a strabunilor nostri si pleni
de suvenirile gloriei strabunesci, si adusera de acolo
cu sene, memori'a fapteloru lui Traianu, care le vediura
representate pe column'a redicata in eternisarea si a-
mentirea aceleia, (care columna inca pana astadi sub-
sista, numai catu in locul tipului lui Traianu se afla
pusu tipulu santului apostolu Petru), si pasira cá apo-
stoli in midiloculu natiunei sale, sparsera calea cea
coltiurósá, respandira intunereculu, si Romanii inspirati
de doctrinele loru preincetu se tredira si devenira la
consciinti'a de sene.

Ácestia dara sunt, amati frati conationali! si Domnii
mei! icónele nóstre, pe care avemu de ale adorá si
imitá in faptele nóstre. Ce e dreptu ca genii natiuni-
loru-su rari; ei-su producture rari de cate unu seculu

intregu, pe candu ingeniurile mediocre sunt mai dese;
inse nimicu póte escusá si pe cei cu talente mediocre,
cá se nu contribue si ei dupa potentia la edificiulu pro-
sperarei nationali, fiacare in sfer'a sa si dupa potentia.

E timpul si necesitatea imperativa, Domnii miei!
cá se ne concentrámu cu totii puterile si capacitatile in
interesulu publicu. Se imbracisiamu cu caldura si energia
toti acei factori atatu materiali, catu si intielesuali si
spirituali, cari ne garantéza prosperarea natiunei nóstre.
Natiunea nóstra e o natiune tenera, reinviata numai de
curendu, ea trebuie — tocma si dupa legile naturei —
se aiba viatia, caci se afla in etatea cea mai frumósá
si mai vengiósá: in etatea junetiei, etatea sinceritatiei
si a inocentiei, si totusi si in etatea maturitatiei. Ea
a pasitu acumu pe aren'a politica, si debe se tieni
concertu cu natiunile Europei luminate, deca nu vá a
remanea neconsiderata si despretiuita. Si la ácestu
concertu are nevoia de puteri materiali, morali si in-
tielesuali; cu unu cuventu: trebuie se fia incinsa cu
armele mantuitórie a culturei si civilizatiunei.

Avemu trebuintia de ane face cunoscuti in teatrulu
lumei civilizate. Se ne deschidemu dara paginile isto-
riei nóstre nationali, se ne ó studiamu cu de adinsulu,
se studiamu virtutile strabuniloru, dara se ne ferimu —
cá de focu — de vitile loru, si apoi cu istori'a amana,
se aretamu lumei culte, ca suntemu urmasii unui poporu
vechiu si mare, si ca mai pastramu si pana in dio'a de
astadi virtutile strabune. Se aretamu ca deca e vorb'a
de dreptu istoricu, noi avemu dreptulu celu mai ve-
chiu si neprescriptibile. Nu numai dreptu isto-
ricu vechiu avemu, ci avemu si dreptu istoricu de
celu mai nou deca se poftesce. Asia ne spune
istori'a patriei nóstre.

Inse scopulu meu nu e a insirá aicea drepturele na-
tiunei nóstre; nici ca e opu ale insirá; caci ele sunt
resbatute si lamurite de ajunsu de barbati competenti
ai natiunei nóstre.

Scopulu meu, dupa principiile si motivele premise,
este numai a sterni atentiunea conationalilor miei, mai
alesu a préamatei nóstre junime spre studiulu istoriei
cárei nóstre patrie. Se ne cunóschemu fratiloru si amati
juni! pasurile natiunei nóstre, sei vedemu epocele si
dilele ei de bucuria si de gloria, dara se-i vedemu si
suspunurile amare si oftările ei de seculi, care abia in
secululu alu XIX., secululu reinvierei pentru romani, aflá
unu echo mangaiatoriu, prin provedinti'a divina si
spiritulu neresistabile a timpului. Percurendu suspunurile
si suferintiele istorice a parentiloru nostri ce e dreptu,

vomu oftá si noi din anima; dara totu deodata ne vomu si bucurá, vedindu ca tocma noi furemu acei fii norociti, cari serbaramu epoc'a reinvierei natiunei nóstre.

Deci eu vedindu deoparte ca mai alesu tenerimea nóstra de 10 ani incóce semte unu defectu mare si mai nereparabile in cunoscinti'a istoriei patriei, de alta parte voiendu dupa marginitele mele puteri, dupa impregiurari, si starea sanetatiei mele celei struncinate, a inlesni latirea istoriei natiunali si a implantá in animele cele fragede de timpuriu o amóre spre acestu studiu momentosu (in care se oglindéza viati'a natiuniloru), me determinai dupa funtanele ce le avui la mana a lucrá o istorióra a patriei sub titulu „Istori'a Transilvaniei“. Dorescu, cá acestu micu si neinsemnatu ofertu alu meu pe altariulu scumpei mele natiuni, se fia primitu numai cu aceea caldura si zelu, de care am fostu insuffetitú eu la lucrarea acestui opusculu. Eu n'asiu avea mai mare bucuria pe lume, de catu deca asiu poté contribuí catu de catu la edificiulu celu mare alu prosperarei natiunali. Caci numai dupa faptele publice, care le lasamu in urm'a nóstra, ne-se mesura si anii vietiei nóstre. Inse lips'a midiloceloru nemicesce si intentiunile cele mai sacre si mai curate.

Eu-mi cunosc marginirea facultatiloru mele, si sciu si aceea, ca a lucrá o istoria buna pentru Romani, pentru mene in impregiurarile de facia e o dificultate nesuperabile. Alte pregatiri, alte capacitati si alte midilóce si ajutoria (cu multu mai bune) se poftescu la aceea. Eu am voitu numai a ajutá lipsei momentanie; dara totdeodata m'am nevoitu a esploatá din autorii, cari-mi venira a mana, totu ce am aflatu de interesu si atingatoriu de natiunea nostra.

Spre a lucrá o istoria a patriei asia numita „pragmatica“ amu trebui se scormolimu si se sbemu pulverea nunumai a archiveloru din patria — caci aci documentele atingatoria de Romani cea mai mare parte prin injuri'a timpului (si a ómeniloru) au peritu — ci a archiveloru depre la Cabinele Europei, mai alesu a staturiloru acelora, cu cari patri'a nóstra a fostu in relatiuni mai de aprópe.

Dar' cauta se preinsemnezu, ca din opulu memoratu numai 30 cóle sunt gata pana acum, care s'aru poté pune numai decatu subt téscu. In aceste se cuprinde istori'a Transilvaniei din timpurile cele mai vechi pana la desfacerea aceleia de Ungari'a dupa batai'a nefericita a lui Ludovicu II. la Mohacs in 1526.

Éra cealalta parte o istoriei, carea tractéza de statulu Transilvaniei subt principii patriei cum si subt

gloriosii domnitori din cas'a austriaca, inca nu se aflagata. O bóla grea si periculósa de vre-o cateva septemani, me impededá dela gatirea aceleia.

Indata ce asiu vedé ca publiculu imbracisieza cu caldura tomulu I. satoriu din cele 30 cóle manuscrisu (in tipariu voru fi aprópe la 20), m'asiu apucá si de gatirea si redigerea tomului alu II.

La tóta intemplantarea inse, o mai repetu, ca esirea la lumina a acestui opu e conditionata numai si numai dela caldurós'a si zelos'a imbracisire si spriginire a pré amatiloru miei conationali, si inca nunumai a acoloru din Transilvani'a, ci a Romanimei in generale.

Spre acestu scopu am onóre prin acésta a anuncia prenumeratiune la tomulu I. a opulu memoratu.

Pretiulu aceleia acum nu se poté acuratu defige; numai dupa acordulu facutu cu óre-care proprietariu de tipografia s'aru poté determiná acuratu; la tóta intemplantarea inse speru, ca constandu tomulu I. cam din 20 cóle tiparite — pretiulu lui nu va trece peste 2 f. v. a.

Incuragiare, spriginire si impintenire Domniloru! ca numai asiá se poté nutri si animá diligenti'a, si se potu desvoltá talentele; altumintrelea si talentele cele mai productibile devinu inerte si sterile; ele se ingrópa in pamentu.

Seris'am Blasiu, in 15. Juniu 1861.

J. V. RUSU,
profesoru gimnasiale.

Varietati.

Dela Vien'a ddto 1. Juliu n. 1861, priimimu urmatórele sire:

„Tréb'a „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu“ — sta bine. Cancelari'a aulica au vidimatu si aprobatu statutele si le-a substernutu Maiestatei Sale Imperatului. de unde inca speramu a esi peste cateva dile cá deplinu intarite“.

Referentulu acestoru sire ne tramite si o poesia intitulata „Unu eco catra Asociatiunea transilvana etc.“, pe care o vomu publicá in Nrulu viitoriu.

Din scriptele lui Yung.

(Urmare.)

Nu crede, frate, ca socotescu dreptu placere-mi a tulburá pacea si liniscea inimei tale; asiu voi se o

statozeu, dar' bucuri'a ta nu me amagesce. Sciu forte bine, ca mandri'a ta cere dela mine a serba socotit'a ta fericire; ierta-me ca, fiindu-ti amicu adevratu, nu potu grai dupa a ta dorintia. Afla, ca placerile sunt unu zelogu pentru nenorociri neaparate si premergu chinuriloru, ca se amagesca mai multi ticalosi. Adornitu in sinulu unui somnu dulce, tu visedi fericirea pe malulu prapastiei, si pe nesimtite faci legaturi cu nenorocirea, care ca unu creditoru aprigu, se gatesce se-ti cera interesele gramadite ai tuturoru terminiloru, ce ti-ia concesu, si intrebuintieza dilele seninose ca se te duca prin desfatari pana la tiermulu intristarii, de unde se te asverle in oceanulu lacrimeloru. Desiertele nostre placeri intocma ca prietini ce faciarnici, a caroru iubire se schimba adreseea in ura, se scola asupra-ne, sfeste far' de mila sinulu ce au mangaiatu si otravescu inim'a nostra. Nu te lasa dara in manile bucuriei, ci marginindu-o in sfera intieptiunei, gusta cu sfiela din paharulu ei. Veseli'a cea nemesurata inneca fericirea in manile nostre si ne face mai nenorociti decatu lips'a ei. Ferescete de ceea-ce desfrenarea numesce fericire.

Ce pote se preveda omulu? Cugetarile lui de se implinescu elu atunci isi da singuru numirea de intieptu, er de se pierdu in caosulu zadarniciloru se dice intemplantare: chipsuirile lui pe ce temeiu sunt asiediate, ca se fia nestramutate? De cateori ideea cea mai bine rumegata se preface in veninu! catu de slaba si marginita e vederea omului! D'abea intielegemu minutulu de acum, er' celu urmatoriu jace ascunsu dupa unu nuoru intunecosu, pe care indesiertu ne silimu se-lu risipimu. Timpulu ni se da in minute si fiacare dintr' ensele jura inaintea sortei, se nu marturisisca ceea-ce ni se gatesce, pana candu nu se va amesteca in cursulu vietii. Asia viitorulu tace despre intemplantarile ce ne astepta, si fiacare minutu ce vine, pote se incepa pentru noi eternitatea.

(Va urma.)

Margaritare. Fara de minte nu pote fi virtute, si fara virtute nu pote esista fericire.

Epicur.

— Mintea face legatur'a d'intre Ddieu si noi.

Mose-Bar-Maimon.

— Canii ce latra multu abia musica cu dentii.

Prov.

— Rogatiunea dereptului e chiaia portiloru cesci; ascende rogatiunea si descende darulu.

S. Ambros.

— Amicii se invingu prin pacientia si contrarii prin celeritate.

Temistocl.

— Nu capetamu viatia scurta, ci noi neo facemu; nece suntemu lipsiti de tempu, ci noi lu pradamu.

Seneca.

Probleme. 1. S'a datu imprumutu orecui unu capitalu de bani pe 6 luni a 5 $\frac{1}{2}$ %, deci interesele acestui capitalu voru face in modulu acestu cu 48 fi. 27 $\frac{1}{2}$ cr. mai multu ca candu acelasiu s'ar fi imprumutatu a 6 % interesu pe 4 luni; catu de mare e capitalulu acela?

2. Orecine cumpara unu locu de 254 stenjini patrati, din care 12 stenjini patrati costa tocma atata preste 300 fior., catu costa 8 stenjini patrati mai josu de 300 fi.; cu catu se cumpera locul intregu?

Deslegarea problemelor aritmetice din Nr. 20.

- 1) Copilulu au avutu la inceputu 66 nuci; deci luandui alu doilea 36 nuci, i-a mai remasu 30; luandu insa si alu treilea din cele remase 19, i-a mai remasu in urma 11 nuci, care totu deodata e si partea a 6-a din nucile ce le avu la inceputu.

$$\text{Asiadara: } 36 + 19 + 11 = 66.$$

- 2) Intru un'a scola a fostu 60 scolari, dintr' aceia 30 a meritata secunda, 15 prima si 10 tertia, adica:

$$30 = (\text{care totu deodata e si } \frac{1}{2} \text{ parte a totimei scolariloru})$$

$$15 = (\frac{1}{4})$$

$$10 = (\frac{1}{6})$$

$$55 + 5 \text{ eminenti} = 60 \text{ scolari.}$$

Bine a resolvatu ambe acele probleme DD. Pavelu Chinezu, invetiatoriu in Govasdi'a, — Dimitrie Chirca, invetiatoriu in Sliste, — Alesandru Botianu, studinte de clas'a V. gimnasilu in Vien'a, — Julianu Onciu, Joane Opreanu si Meletiu Margineanu, preparandi in cursulu II. in Aradu.

Antei'a problema deosebi a resolvatu D. N. Orgidanu din Brasiovu.

Numai a 2-a problema a resolvatu DD. Mailatu, in Brasiovu, — Georgiu Lorentiu, invetiatoriu in Deva si Nicolau Marcusiu, studinte de 6. clasa gimnasilu in Urbeamare.

INSCIINTIARE.

Mitologi'a celoru vechi de Teodoru Rosiu, a carei tiparire s'a intardiatu din mai multe cause, se tiparesce acumu si se va tramite indata dupa esirea de sub tescu OO. DD. prenumeranti, carii suntu rogati a fi cu asteptare. Se mai pote prenumera la tipografi'a lui Förk si Compania in Temisiór'a cu pretiulu sciutu de 70 cr. v. a.